(KL)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

mandag den 10. desember 1979 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, Arvid Johanson.

Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite møtte: Trygve Bratteli, Johan J. Jakobsen, Arvid Johanson, Lars Korvald, Svenn Stray, Paul Thyness, Kåre Willoch, Jakob Aano, Liv Aasen, Guttorm Hansen, Per Hysing-Dahl, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Rolf Fjeldvær, Valter Gabrielsen, Karin Hafstad, Asbjørn Haugstvedt, Ottar Landfald, Lars Roar Langslet, Astrid Murberg Martinsen, Per A. Utsi, Asbjørn Sjøthun (for Per Karstensen), Asbjørn Jordahl (for Margit Tøsdal), Kirsti Grøndahl (for Odd Lien) og Torstein Tynning (for Håkon Kyllingmark).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: statsminister Odvar Nordli, utenriksminister Knut Frydenlund og statsråd Thorvald Stoltenberg, Forsvarsdepartementet.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: statssekretær Johan Jørgen Holst og underdirektør Leif Mevik. Fra Forsvarsdepartementet: generalløytnant Sven Hauge og oberst Helge Omreng.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, konsulent Knut Mørkved.

Dagsorden:

Regjeringen orienterer om:

Det forestående NATO-møtet.

Dessuten forelå følgende

Tilleggsdagsorden:

Forsvarsministeren orienterer om:

Avtalen om forsyningslinjer for amerikanske forsterkningsstyrker i tilfelle krig (LLOC).

(KL) FORMANNEN: Dette møtet er innkalt med bakgrunn i henvendelse fra statsministeren og utenriksministeren.

Tilleggsdagsordenen er satt opp etter anmodning fra forsvarsministeren.

Jeg går ut fra at vi bruker den tid som er nødvendig på den første saken, og skulle det bli for liten tid, får vi heller utsette den andre saken.

Jeg gir da ordet til statsministeren.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: Vi har bedt om dette møtet med den utvidede utenrikskomite på bakgrunn av situasjonen slik den foreligger foran møtet i Brussel den 12. desember.

Jeg finner det riktig å gi en relativt fyldig orientering om de samtaler som jeg sammen med utenriksministeren har hatt med amerikanske ledere om den situasjonen som vi her står overfor i behandlingen av spørsmålet om modernisering av NATOs atomvåpen.

Bakgrunnen for at vi bad om å få disse samtalene, var den debatt som gikk her i Norge om denne saken, og den tilknytning den hadde til en økende diskusjon om disse spørsmålene i de europeiske NATO-landene. Hensikten med vår reise var også at vi kunne få presentert den avgjørende vekt vi fra norsk side legger på at det kommer i stand reelle forhandlinger om våpenkontroll så snart som mulig.

Når en fra amerikansk side så raskt stilte seg positivt til besøket og samtalene og også til de synspunkter som jeg la fram fra norsk side, tror jeg dette har en klar sammenheng med den debatt som pågår i flere NATO-land, og den tilsynelatende økende skepsis som vi møter i denne debatten her hjemme og også i de øvrige NATO-land.

Fra Regjeringens side la jeg fram det hovedsyn som Regjeringen har bygd sitt arbeid på når det gjelder denne saken, som også er trukket opp i den redegjørelse utenriksministeren gav for Stortinget. Vi tok utgangspunkt i at et vedtak om modernisering som er knyttet til forhandlingstilbud, etter Regjeringens vurdering er det beste middel til å få i stand reelle forhandlinger. Vi understreket videre igjen det synspunkt som vi har presentert tidligere, selvfølgelig også for Stortinget, at Norge i den stilling vi i denne sak står i, fortsatt vil legge vekt på de standpunkter som de land har som blir mer direkte berørt av dette vedtaket. Jeg la ikke skjul på de politiske vanskelighetene som var knyttet til denne

(KL) saken i Norge. Jeg presenterte dem slik de har framkommet gjennom den debatt som er ført. Jeg understreket videre at Norge, som ikke er direkte berørt av dette vedtaket, har vist en viss tilbakeholdenhet i dette spørsmålet og forutsatt - noe som også ble bekreftet - at det vel heller ikke var forventet av Norge at vi her i den prosess som vi er inne i, skulle spille en sentral rolle i denne saken, men at det likevel fra norsk side var av vesentlig interesse å kunne bidra til konstruktive løsninger, slik at alliansen som sådan ikke skulle komme svekket ut av denne saken. Fra vår side var det derfor viktig å ha en sterk og troverdig plattform med hensyn til avspenning, våpenkontroll og nedrustning, og at det kommer i stand reelle forhandlinger om dette.

Under de forskjellige samtaler som vi hadde om denne saken, hadde vi anledning til å legge fram vårt syn for president Carter, visepresident Mondale, utenriksminister Vance, forsvarsminister Brown og Brzezinski. Fra alle sammen ble det i generelle former gitt uttrykk for positive reaksjoner på de norske synspunktene.

Fra visepresidentens side ble det understreket at man verdsatte den måten Norge hadde håndtert disse moderniseringsspørsmålene på.

Utenriksministeren understreket for sitt vedkommende at administrasjonen hadde et helhjertet engasjement når det gjaldt å få til ordninger med våpenkontroll.

Forsvarsminister Brown framhevet at fra hans synspunkt var våpenkontroll og modernisering likeverdig, og at også fra et militært synspunkt var våpenkontroll uttrykk for "sunn fornuft", som han kalte det, fordi det gav større sikkerhet.

Presidenten for sitt vedkommende understreket at hans politikk var ledet av to overordnede betraktninger: forsvar av den vestlige verden og reduksjon av antall kjernefysiske våpen.

Det ble i samtalene ganske klart at det fra amerikansk side ble satset maksimalt på ratifikasjon av SALT II-avtalen, og at spørsmålet om desembervedtaket i NATO ville få direkte betydning for denne saken.

Vi la fram for de amerikanske myndighetene og lederne fire konkrete forslag. Vi har ikke villet omtale disse direkte offentlig. Grunnen til det er at vi ikke inviterte til noen forhandlinger om disse spørsmålene med de amerikanske lederne. Vi forutsetter at våre forslag skal undergis den ordinære drøfting partene imellom under NATO-møtet i desember, men vi mente at det var formålstjenlig for oss på denne måten å kunne presentere dem for de amerikanske politikere. Dette er forslag

(KL) som vi mener bør gå inn i drøftingen om utformingen av de dokumenter som skal utgjøre konklusjonen på desembermøtet.

For det første: Forhandlingsopplegget og gjennomføringen av forhandlingene om våpenkontroll, nedrustning og avspenning må styrkes politisk. Derfor bør kommunikéet etter vår oppfatning ha en formulering om et eget konsultasjonsorgan på høyt nivå i alliansen for å bistå amerikanerne ved forhandlingene.

For det annet bør det framgå av kommunikéet at NATOs moderniseringsbehov vil bli vurdert i lys av de konkrete resultater som blir oppnådd gjennom forhandlinger.

For det tredje at en fra NATO-møtet går ut med en kortfattet erklæring i tillegg til kommunikéet som på en forståelig måte sammenfatter de enkelte forslag som nå foreligger med hensyn til ordninger med våpenkontroll og nedrustning.

Og det siste: En vil her fra norsk side ta opp et forslag om at utenriks- og forsvarsministrene i NATO kommer sammen innen to år for å vurdere forhandlingssituasjonen og den innflytelse resultatet av forhandlingene måtte ha på en videreføring av moderniseringsprogrammet. Det siste står ganske sentralt i Regjeringens vurdering og holdning foran møtet i desember.

Vi vil selvfølgelig ikke binde oss til bestemte formuleringer det her kan bli spørsmål om, men innholdet i og hensikten med dette forslaget står ganske sentralt når det gjelder Regjeringens holdning til et eventuelt kombinert vedtak om modernisering og forhandlinger.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på situasjonen i de forskjellige NATO-land, da jeg forutsetter at utenriksministeren vil gjøre det. Jeg vil bare peke på at det fortsatt er slik at Regjeringen må følge den utvikling som skjer, og med særlig interesse de synspunkter og standpunkter som vil utvikle seg under møtet i Brussel, og for det andre at det er forhandlingslinjen og en troverdig utforming av denne som står sentralt når det gjelder Regjeringens holdning foran møtet nå til onsdag.

FORMANNEN: Jeg takker statsministeren for redegjørelsen, og gir ordet til utenriksministeren, som jeg forstår vil komme med en supplerende orientering.

(KL) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg vil gjerne knytte noen bemerkninger til møtet på onsdag.

Som statsministeren nevnte i sin innledning, er det norske standpunkt knyttet til to forutsetninger: For det første hvilken holdning de land inntar som vil bli mest berørt av et moderniseringsvedtak, og for det andre at et moderniseringsvedtak knyttes til et reelt forhandlingstilbud. Disse to forutsetningene vil være retningsgivende for den norske delegasjon under møtet, både i kontakt med andre delegasjoner og i de innlegg som vil bli holdt under selve møtet.

Når det gjelder de mest berørte land, altså de som eventuelt skal foreta en utplassering av de nye våpen på sine områder, er situasjonen den at holdningen er avklart i Vest-Tyskland, Italia og Storbritannia, som alle tre på forhånd har sagt fra at de stiller seg positivt til dette vedtaket. Den hollandske regjering har inntatt et eget standpunkt, som går ut på å utsette utplasseringsvedtaket i to år. For øvrig hersker det en uklar parlamentarisk situasjon, da Regjeringen ser ut til ikke å ha flertall i nasjonalforsamlingen for dette forslaget, men at flertallet går inn for en utsettelse av vedtaket. Det virker imidlertid i dag som om den hollandske regjering vil stå på sitt standpunkt under møtet og så ta behandlingen i parlamentet etterpå.

(AGO) Når det gjelder Belgia, hadde de opprinnelig forutsatt ikke å ha saken i parlamentet. Nå vil de ha en endelig parlamentsbehandling, men den vil være avsluttet først onsdag den 12. desember kl. 14.00, altså en time før møtet i Brussel begynner. Det har i helgen vært kontakt med både den hollandske og den belgiske utenriksminister om saken, og jeg skal i dag ha telefonisk kontakt med den danske utenriksminister.

Når det gjelder det norske hovedinnlegget under møtet, kan man vel allerede nå fastslå visse hovedelementer. Ett slikt hovedelement er vår egen atomvåpenpolitikk, å gjenta at denne ikke berøres av disse vedtakene. For det annet vil innlegget ta sikte på å legge opp til at man får en sterkest mulig forhandlingsplattform. Jeg viser her til de fire forslag som statsministeren refererte, som alle vil være elementer i det norske innlegget. Altså for det første bør kommunikéet ha en formulering om et eget konsultasjonsorgan på høyt nivå i alliansen for å følge denne saken. For det annet bør det fremgå av kommunikéet at NATOs moderniseringsbehov vil bli undersøkt i lys av de konkrete resultater av forhandlingene. For det tredje vil vi i tillegg til kommunikéet, som vanligvis blir langt, uoversiktlig og uleselig, foreslå en mer kortfattet erklæring som får fram de forskjellige forslag som nå foreligger til ordninger om våpenkontroll og nedrustning. Endelig vil vi under møtet sette fram et forslag om at utenriks- og forsvarsministrene, altså de som fatter dette vedtaket i Brussel, innen to år kommer sammen igjen for å vurdere moderniseringsprogrammet i lys av forhandlingssituasjonen.

(AGO) Substansen i disse forslagene er at vi vil forsøke å få godtatt selve prinsippet om at behovet for iverksettelsen av moderniseringsvedtaket blir undersøkt i lys av forhandlingenes gang og resultater. Jeg kan da peke på at de tankene som vi her har gjort oss, synes å gjøre seg gjeldende også i andre land. Den belgiske utenriksminister vil på møtet sannsynligvis foreslå at man skal ha slike vurderinger så periodisk som hver sjette måned. Det italienske vedtaket synes også nær knyttet til ønsket om å få slike vurderinger av utplasseringsbehovet i lys av forhandlinger. For Regjeringen vil det under møtet være av meget stor betydning å få til formuleringer i vedtaket som innebærer at behovet for modernisering vil måtte vurderes i lys av forhandlingsresultatet.

Til slutt vil jeg bare si noen ord om selve forhandlingssituasjonen. Vi har en stund vært i en situasjon som tilsynelatende virker helt fastlåst, i og med at Moskva rent summarisk og kortfattet gir uttrykk for at hvis det blir et moderniseringsvedtak, vil det ikke bli forhandlinger, mens den vestlige holdning, som amerikanerne og også vesttyskerne gir uttrykk for, er at hvis det ikke blir et moderniseringsvedtak, blir det heller ikke forhandlinger. I denne tilsynelatende fastlåste situasjon er det kommunikéet som er kommet fra Warszawapakt-møtet i Øst-Berlin, av interesse. Der slås det fast at forhandlingsgrunnlaget blir borte hvis det skjer et moderniseringsvedtak og dette vedtaket blir iverksatt. Man har altså fått inntatt denne sammenknytningen til iverksettelsen av vedtaket, og det er for så vidt en vesentlig mer nyansert holdning enn den utenriksminister Gromyko gav uttrykk for på sin pressekonferanse i Bonn. Etter opplegget skulle disse forhandlingene føres i forbindelse med SALT III-avtalen, noe som igjen forutsetter at SALT II-avtalen blir ratifisert, eller at en ratifikasjon ikke blir vesentlig forsinket. Hvis det skulle inntreffe, virker det som om man vil forsøke å finne fram til et eget forum for disse forhandlinger.

KÅRE WILLOCH: Jeg kan ikke se at det før statsministerens reise til Washington egentlig var noe grunnlag for tvil når det gjaldt den vekt amerikanerne ville legge på reelle forhandlinger om våpenkontroll som en uløselig del av det planlagte NATO-vedtak. Dersom andre likevel skulle ha vært i tvil om dette - av grunner som jeg ikke har oversikt over - må vi håpe at denne tvilen nå er ryddet til side. Jeg forstår det slik at Regjeringen selv mener at dette var et viktig utenrikspolitisk skritt. Jeg må derfor med beklagelse konstatere at Regjeringen mente at det ikke var naturlig å drøfte dette efter Regjeringens eget skjønn viktige utenrikspolitiske skritt med opposisjonen eller med denne komite på forhånd.

(AGO) Dette har også ført til at de forslag som statsministeren nå refererte at han har lagt frem i Washington, og som han selv la stor vekt på, ikke har vært kjent for oss på forhånd. Det gjør det også noe vanskelig på stående fot å ta standpunkt til dem alle. La meg bare si at jeg ser det som svært viktig ikke å legge opp en forhandlingsprosedyre overfor Sovjet som er slik at man om noen tid kan få et valg i Sovjet mellom reelle innrømmelser eller diplomatisk press på NATO for gjennom den vei å hindre iverksettelse av den moderniseringsprosess som man nå tar første skritt i. Videre ser jeg det som svært viktig at man ikke legger opp til en forhandlingsprosedyre som medfører så meget internasjonal debatt eller så omfattende kontrollprosedyrer at det blir meget vanskelig for den vestlige side å føre forhandlinger med konsekvens og kraft.

Hvilken situasjon man vil få om to år dersom man nå vedtar at utplassering da igjen skal prøves, må jeg innrømme at jeg ikke har full oversikt over. I den utstrekning man skulle nærme seg noe den angivelige nederlandske tanken om at man skal stå mer eller mindre fritt i spørsmålet om en utplassering virkelig skal skje, vil jeg imidlertid regne det som uheldig å lansere en slik tanke på det nåværende tidspunkt. Å gi et inntrykk av at vi om to år skal ta utplasseringsspørsmålet opp til ny vurdering kan svekke forhandlingspresset på Sovjet, og vi kan som sagt få et diplomatisk press på NATO i stedet for reelle innrømmelser. På den annen side er det klart at alle formuleringer i NATO-vedtaket - eller i det norske innlegget - som tjener som understrekning av at det er en meget viktig målsetting å få relle forhandlinger om våpenbegrensninger, og som gjør dette klart for alle parter inkludert Sovjet, er positive.

Jeg syns det er naturlig at vi i denne komite også får en oversikt over Regjeringens medvirkning eller ikke medvirkning til den reise til Moskva som nå foretas. Jeg ser at statsministeren har uttalt - det vil han her kunne bekrefte eller avkrefte; jeg bygger nå på pressereferater - at Regjeringen ikke har noen plikt til å konsultere verken andre partier eller andre regjeringer om en slik reise i ren partiregi. Jeg har tillatt meg offentlig å gi uttrykk for min skuffelse over at man mener at en reise som denne kan løsrives fra sammenhengen med norsk utenrikspolitikk og på den måten løsrives fra det naturlige indre norske samarbeidssystem. Imidlertid har jeg hørt at Reiulf Steen selv i radioen uttalte at det hadde skjedd konsultasjoner med fremmede regjeringer. Med andre ord må det bare være med norske partier at slike konsultasjoner ikke hadde skjedd. Videre har jeg sett at Arbeiderpartiets viseformann, som har vært i Tyskland, har referert at der hadde man ikke orientert om den forestående reise fordi den på det tidspunkt ennå ikke var klarert - reisen var klar bare kort tid før den faktisk fant sted. Dessuten har vi det forhold at den

(AGO) som reiser, er medlem av Regjeringen. Det virker således lite sannsynlig at dette ikke har skjedd i en eller annen form for samarbeid med de øvrige regjeringsmedlemmer.

Som sagt syns jeg det ville være av interesse å få høre om Regjeringen har hatt noen kontakt om disse reiseplanene, og om man har vurdert hvorledes disse kan virke inn på Norges forhold til Sovjetunionen.

For min egen del må jeg fastholde det jeg allerede har sagt offentlig om dette. Jeg ser særlig to problemer ved en slik reise på et slikt tidspunkt. Det ene er: Hva kan Sovjetunionen gjøre ut av en slik anledning for å vanskeliggjøre den beslutningsprosess som vi og NATO for øvrig nå står midt oppe i? Her har man efter mitt skjønn gitt dem en anledning som man ikke burde ha gitt dem, men vi vet selvfølgelig ikke hva Sovjetunionen er i stand til å få ut av det.
Det annet er det forhold at en åpning for å betrakte
(BW) det som naturlig å ha konsultasjoner med Sovjet umiddelbart foran helt vesentlige avgjørelser i vårt forhold til NATO vedrørende vår sikkerhetspolitikk, etter mitt skjønn kan skape et uheldig forbilde og åpning for forsøk fra Sovjets side på å utnytte dette til konsultasjoner ved senere anledninger.

Den sterke markering av at dette har vært et rent partianliggende, forstår jeg begrunnelsen for. Men jeg vil ikke unnlate å si at jeg regner det som nokså urealistisk å tro at man på sovjetisk side her skjelner skarpt mellom norsk partiopptreden og offisiell norsk opptreden.

Når det så gjelder den beroligelse som jeg forstår at enkelte føler ved at det ikke har vært noen reaksjoner mot dette i andre land, må jeg få føye til en advarsel mot at man legger spesielt stor vekt på det. Hvis man prøver å se situasjonen slik den må se ut i allierte land, vil jeg være tilbøyelig til å tro at de må regne omtrent som så: at de bare kan gjøre saken mer betenkelig ved å komme med noen uttalelse i det hele tatt, og at de derfor naturlig vil vise avholdenhet i en slik sak. Når det derimot gjelder den norske opposisjon, har jeg sett det slik at forhåndsuttalelser fra dens side om hvilke manøvreringsmuligheter dette muligens kan gi Sovjetunionen, ikke vil gjøre det lettere, men vanskeligere for Sovjetunionen å komme noen vei med denslags tiltak.

Jeg føler meg ellers sterkt fristet til å uttale meg om forsvarsministerens uttalelse i Arbeiderbladet i dag, men det finner jeg etter nærmere gjennomtenkning mer hensiktsmessig å reservere for en

(BW) senere anledning.

Jeg håper nå å ha begrunnet den oppfatning at det skarpe skille mellom partireiser og statsreiser som her forsøkes trukket, ikke er lett å opprettholde i praksis, og at det bør være forståelig at vi i denne situasjon er noe forbauset over at et skritt av den betydning som man også på arbeiderpartihold synes å tillegge denne reisen, overhodet ikke har ført til knyst av samtaler med noen andre som deltar i den utenrikspolitiske prosess i Norge. Og dette blir jo ekstra merkelig hvis det er slik at man faktisk har funnet det riktig å konsultere fremmede regjeringer, men ikke har funnet det riktig i det hele tatt å snakke med norske partier om samme sak.

FORMANNEN: Det er 25 minutter igjen til Odelstingets møte settes. Vi får senerehen komme fram til hva vi skal gjøre i den anledning; jeg bare gjør oppmerksom på det.

PAUL THYNESS: Nettopp fordi det bare er noen få minutter til disposisjon for dette møte, skal jeg unnlate å gå inn på disse spørsmål i noen større bredde. Men jeg har behov for å anmelde betydelige betenkeligheter når det gjelder punkt 4 i de forslag statsministeren la frem, om at man innen to år skulle kalle sammen utenriksministre og forsvarsministre for å vurdere forhandlingssituasjonen og dens innflytelse på moderniseringsvedtaket.

Jeg tror dette er en type av foran-seg-skyving av problemene som har tendens til bare å gjøre dem vanskeligere når de to år er omme. Det vil gi alt som heter nei-aksjoner og utenrikspolitisk opposisjonelle en slags måldato og ganske sikkert bare føre til at disse forsterker sine anstrengelser i den mellomliggende tid og øker de vanskeligheter Regjeringen har, og som den åpenbart ikke synes er så svært behagelige.

Da er det vel bedre, det forslaget som jeg forstår utenriksminister Simonet vurderer, nemlig om at man skal ha et møte etter en 6 måneders evalueringstid. Det vil jo da bli så vidt mange og korte frister at forslaget mister sin karakter av å gi en måldato for propagandainnsigelser mot NATOs moderniseringsplaner. Men også dette synes jeg er unødvendig. Tross alt har man jo innen NATO løpende kontakt og løpende vurderinger. Så vidt jeg vet, møtes ambassadørene ukentlig og

(BW) statsrådene halvårlig, og de kan møtes oftere hvis man finner behov for det. Jeg kan derfor ikke se at det er behov for å legge opp til en tempoplan som bare vil gi motstanderne av moderniseringen noe å fokusere på.

Jeg vil be om at man vurderer dette en gang til, og at man da også ser på de innenrikspolitiske problemer som dette vil kunne gi den norske og enkelte andre lands regjeringer.

Når det gjelder partiformannens reise til Moskva, vil jeg bare ha sagt at meg forekommer dette å være et oppsiktvekkende brudd med den linje som Norge alltid har fulgt, nemlig at vi skal unngå å vikle oss inn i en tosidig konsultasjonsordning med vår store nabo i disse spørsmål. Jeg må også få lov til å legge til at sondringen mellom statsråd og partiformann vel vil fortone seg ytterlig kunstig. Jeg er redd for at det faktum at statsråden er partiformann, vil gjøre at Sovjetunionen vil tillegge hans besøk større betydning enn de ellers ville ha gjort, og at man i vest i det forhold at formannen er statsråd, ser mer i dette besøk enn hva jeg håper det ligger i det.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: For det første ganske kort: Det jeg har uttalt, er ikke at Regjeringen ikke har noen plikt til konsultasjoner om reiser til Moskva. Det jeg har sagt, er at partiet neppe kan ha noen slik konsultasjonsplikt.

Man snakker her til stadighet om konsultasjoner. Jeg vil gjerne få lov til å si at jeg har ikke konsultert noen andre lands regjeringer om partiformannens reise til Moskva. Derimot fant jeg det naturlig å orientere amerikanske myndigheter om den før jeg reiste. Det var ikke her spørsmål om noen konsultasjon; det var en orientering, slik at reisen skulle være kjent. Videre er slik orientering også gitt til andre, f. eks. til det tyske partiet, slik at de på det tidspunkt det var klart at reisen kunne komme i stand, og det var på et meget sent tidspunkt, kjente til at den skulle foregå.

Jeg kjente selvfølgelig til partiformannens planer om å reise. Det som for Regjeringens vedkommende i denne sammenheng da var vesentlig, var at reisen foregikk på et tidspunkt som lå etter at Regjeringen hadde klarlagt sine standpunkter i forhold til NATOs møte i desember. Videre måtte det være klart at det her overhodet ikke var spørsmål om konsultasjoner. Det som var vesentlig i denne sammenheng, var å få presentert

(BW) partiets syn på det ansvar som Sovjetunionen har for den situasjon som er oppstått. Dette behøver jeg ikke å gå nærmere inn på i denne sammenheng, for man kjenner bakgrunnen for dette.

Jeg vil her i dette møtet, som jo er et konsultasjonsmøte mellom Regjeringen og Stortinget, bare peke på at verken i de formelle eller i de uformelle kontakter vi har hatt med en rekke av våre NATO-allierte etter at dette ble kjent, overhodet har mottatt noen slike kritiske bemerkninger som de som her har framkommet. Jeg vil dermed ikke si at slik kritikk ikke har sin plass i norsk politikk, men det har ikke framkommet slike merknader verken i de formelle eller i de uformelle kontakter vi har hatt senere med våre NATO-allierte.

De rent politiske sidene ved dette, i forhold til partiets internasjonale engasjement, synes jeg man kan komme tilbake til i en annen sammenheng. Jeg vil bare her ganske kort peke på at det fra andre partiers side overhodet ikke finnes unaturlig at slike samtaler og kontakter finner sted.

Så til spørsmålet om det fjerde punkt i de forslag vi har gjort kjent overfor USA, og som vil inngå i vårt opplegg foran møtet i Brussel. Jeg peker på at det i dette forslaget ikke står at man om to år skal ha et slikt møte; vi har sagt innen to år.

Jeg må si at jeg for mitt vedkommende ikke nærer engstelse for at dette opplegget skal svekke våre forhandlingsbestrebelser. Jeg mener tvert imot. Men jeg har lyst til å peke på én side ved det vi her står overfor. Det gjelder den situasjonen som kan oppstå under NATOs møte nå til onsdag dersom en ikke når fram med det som har vært forutsetningen i arbeidet med denne saken, nemlig å skape en enighet mellom NATO-landene når det gjelder den politiske holdning til moderniseringsprogrammet - det problem som kan oppstå dersom en slik enighet ikke kan oppnås, med den innflytelse det vil ha på situasjonen innen alliansen. Jeg tror at vi i Brussel vil kunne komme til å stå overfor en situasjon der det vil være nødvendig å søke langs ulike veier for å nå fram til den størst mulige grad av enighet, og at det i det arbeid som i den sammenheng skal drives, er vesentlig for Norge å ha en klar holdning til forhandlingslinjen, som etter vår oppfatning er en forutsetning for tilslutning til moderniseringsprogrammet.

(SA) JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg vil bruke den knappe tida til å gå inn på det som jeg kan se er nytt, nemlig de forslag som Norge vil legge fram, og som ifölge statsministeren er presentert bl.a. under hans reise til Washington.

For å gjöre det klart vil jeg bare innledningsvis nevne at for mitt partis vedkommende har det ikke skjedd noe som gir grunnlag for å endre de synspunkter som det allerede er gitt uttrykk for - jeg tenker da i förste rekke på utenriksdebatten 1. november.

Av de fire punktene statsministeren var inne på, er det da det siste punktet som har særlig interesse. Jeg forstår det slik at det norske forslaget ble lagt fram for USA, og det kunne være interessant å höre hvilken reaksjon en der fikk bl.a. på det punktet. En må jo se de i sammenheng med det som synes å ha vært et klart siktemål for alle, nemlig at en bör söke å unngå utplassering av de nye våpnene. Jeg har merket meg spesielt at også Willy Brandt på mötet i SPD understreket det punktet.

Hvis vi önsker å unngå utplassering, er det jo tvingende nödvendig at det skjer en löpende vurdering av forhandlingsresultatet i forhold til det vedtak om utplassering som skal fattes.

Det er spesielt av interesse å höre hva USA mener om det spörsmålet fordi det i den norske debatten også har versert en del uttalelser av forsvarsminister Brown som kan tolkes dithen at USA ikke anser det for aktuelt å starte en produksjon uten sikkerhet for utplassering. Det er viktig å få brakt det spörsmålet fram. Det en imidlertid ikke ser som like nödvendig eller viktig, er at en skal tidfeste det tidspunkt hvor det skal skje en slik vurdering. Jeg regner med at det må skje en löpende vurdering, og på et visst tidspunkt må en jo ta det endelige standpunkt til om utplassering rent fysisk skal skje, eller om en da har oppnådd ting via forhandlinger som kan bidra til å unngå slike utplasseringer. Hvis en har mött motstand möt dette syn, er det grunn til å uttrykke håp om at det ikke bunner i at enkelte NATO-land har en annen oppfatning av det som synes å være et felles mål for alle her i allfall, nemlig å unngå utplassering. Derfor er det etter vår oppfatning viktig å få klarlagt hvordan dette forslaget er mött, særlig på USA-hold.

Ellers vil jeg til slutt bare understreke når det gjelder Brussel-mötet, at hvis en ser saken fra NATO-alliansens fremtids side, er det klart at det er viktig at en kan nå fram til lösninger som kan virke

(SA) samlende, og dermed markere enighet utad. Men også hvis en ser det ut fra et nedrustningssynspunkt, er det helt maktpåliggende at en ikke kommer ut med et vedtak som gir bilde av et splittet NATO. Det vil være dårligst tenkelige utgangspunkt også for nedrustningsforhandlingene. Derfor er jeg i grunnen enig i det statsministeren også sa helt innledningsvis, nemlig at en reiser til Brussel uten å binde seg til noen konkrete formuleringer, men der følger utviklingen helt fram. Jeg har forstått det slik at en slik handlefrihet er en nödvendig forutsetning hvis en ser på enighet i NATO som faktisk et overordnet mål i denne sammenheng. Men jeg har også fått det inntrykk at det syn Norge vil presentere i Brussel når det gjelder sakens realiteter, er det samme som ble presentert i utenriksministerens redegjörelse 25. oktober.

LARS KORVALD: Statsministeren sa innledningsvis at moderniseringen må knyttes til forhandlinger om nedrustning, og at det er det beste utgangspunkt. I den forbindelse viser jeg til de hovedsynspunkter utenriksministeren la fram i Stortinget. Jeg går ut fra at de er å tolke slik - jeg har ikke noen grunn til å anta noe annet - som det ble sagt i klartekst på mötet i denne komite forrige gang vi behandlet denne saken, og så langt er det klart, synes jeg.

Videre vil jeg understreke det som statsministeren sa om at man fra norsk side var interessert i å bidra til at alliansen ikke skulle komme svekket ut. Det er et meget vesentlig punkt. Det betyr vel egentlig at man skal söke å skape så god samling som mulig om de vedtak man kommer fram til. Samtidig må jeg gjenta det jeg har sagt både offentlig her i komiteen og i Stortinget, at Regjeringen må stå fast på moderniseringsvedtak kombinert med forhandlinger.

Når det så gjelder det fjerde punkt, som det er blitt kalt her, som Norge vil legge fram under forhandlingene, må jeg be om at man ikke förer dette så langt at man kan bruke det uttrykket at det svekker selve målsettingen, som jeg mener ligger i det jeg her har referert fra det statsministeren sa, og det som er kommet fram tidligere i debatten. Jeg tror det er meget vesentlig. Vi er selvfölgelig alle interessert i at det ikke skal skje noen utplassering, men selve vekten må her legges på at man vedtar å sette i gang moderniseringene kombinert med tilbud om forhandlinger, som det heter. Det må være selve utgangspunktet, slik at man ikke kommer svekket ut og skyver problemene foran seg. Faren ligger i det om man har satt som forutsetning at

(SA) man skal komme tilbake til spörsmålet, men jeg må si at det er vel ingen som ikke skulle kunne tenke seg at man underveis i de vanlige konsultasjoner stadig tar disse spörsmål opp: Hvordan ligger man nå i terrenget? Hvor langt har man nådd også i forhandlingsutgangspunktet?

Så et par ord om Reiulf Steens Moskvareise. Jeg må si at det var veldig overraskende og oppsiktvekkende da man fra Arbeiderpartiets gruppemöte her i Stortinget fikk lansert at statsministeren reiser til Washington, hvilket jeg ikke hadde noe å innvende mot, men samtidig fikk höre at partiformannen skal reise til Moskva, og understreket at det var partiformannen. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det. Jeg deler Willochs syn her. Man kan ikke komme her og forsöke en grensedragning strengt mellom det som er partisak og det som er regjeringssak i denne sammenheng - dessto mer som det er ett av statsrådets medlemmer som har foretatt denne reisen.

Nå har vi ikke fått noen rapport om hva som skjer der borte. Det er hemmelig fra alle kanter, men för eller siden må det vel komme for en dag hva som har skjedd i Moskva.

FORMANNEN: Jeg hadde opprinnelig satt meg selv på talerlisten, men i relasjon til den tid vi har til rådighet, vil jeg innskrenke meg til bare å si at jeg for min del er enig i de fire punkter som statsministeren har lagt fram. Jeg kan ikke helt följge hva Thyness her har kommet med av innvendinger mot dem.

Jeg festet meg ved hva Jakobsen sa når det gjelder vedtak i Brussel, at man burde följge utviklingen helt fram, som han sa, for da endelig å ta den beslutning som man mener er riktig like ved innledningen av mötet.

Jeg skal ikke understreke mer av dette; vi får benytte den tid vi har tilbake, til de som har tegnet seg på talerlisten.

(SA) LIV AASEN: Ut fra den korte tid vi nå har, skal jeg bare komme med noen ganske få ord, men först vil jeg si meg lei for at representanten Thyness fant det formålstjenlig på dette mötet å karakterisere dem som har et annet syn, som utenrikspolitisk opposisjonelle, som det heter. I den forbindelse vil jeg vise til at denne karakteristikk ganske selvfölgelig også må inkludere fremstående politikere og andre som jeg kan nevne: Paul Warnke og McGeorg Bundy. Jeg så også at generalmajor Christie har et annet synspunkt enn Thyness på denne saken.

Jeg vil vise til hva jeg tidligere har sagt i Stortingets organer og i Stortinget om denne saken. Jeg opprettholder dette synet. Jeg har konstatert i dag at det som er Regjeringens målsetting, å arbeide for å forhindre en utplassering av disse nye kjernefysiske våpen, også er en målsetting for alle partier i Stortinget. Dette ser jeg som positivt.

De betenkeligheter jeg har knyttet til mitt syn, er at disse nye kjernefysiske våpen vil senke atomterskelen. Jeg ser på disse nye våpen som innledningen til en ny atomstrategi, som bygger på at man ser på mulighetene for en begrenset atomkrig. Likeså knyttes mine betenkeligheter til de vanskelige kontrolloppgaver i forbindelse med krysserrakettene. Mulighetene for kontroll her skaper problemer. Det finnes i tillegg en lang rekke andre tungtveiende argumenter som taler mot atomkrig -

FORMANNEN: Jeg beklager å måtte avbryte taleren, men slik som situasjonen nå ligger an, tror jeg det er riktig å avbryte dette mötet og sette det igjen så snart som Odelstingets og Lagtingets möter er satt.

Det har tegnet seg en lang rekke talere, og jeg vil nödig komme i den situasjon at dette mötet går i opplösning uten at vi har fått en ordnet avslutning. Møtet er forelöpig hevet og settes igjen kl. 10.05.

Mötet forelöpig hevet kl. 10.00.

(AGO) Møtet satt på nytt kl. 10.05.

FORMANNEN: Etter dette midlertidige avbrekk fortsetter vi møtet, og jeg gir ordet til Liv Aasen.

LIV AASEN: Jeg ble avbrutt med nokså mye ringing, og siden jeg ikke hadde ferdigskrevet innlegg, kan jeg ikke erindre hvor langt jeg var kommet. Det er i hvert fall en ting som jeg gjerne vil nevne, og som jeg ikke er riktig sikker på om jeg fikk tid til å si. Det er en side ved disse nye strategiske våpen som gjør at de innleder en ny atomstrategi, nemlig at krysserakettene er kjennetegnet nettopp ved det som på engelsk heter "first strike capability" - førsteslagsevne. Det som er betenkeligheten for meg, er at man - når man innfører en slik ny atomstrategitenkning i Europa - ikke får en omfattende debatt om dette.

Jeg er uenig med representanten Jakobsen i at det ikke har hendt viktige og vesentlige ting siden denne saken ble drøftet første gang. Jeg syns at det nederlandske og også det danske standpunktet må ses som meget vesentlig.

Helt til slutt vil jeg få kommentere det som ble sagt fra statsministerens side når det gjaldt desembervedtaket i NATO, at det ville få direkte betydning for ratifikasjonen av SALT II-avtalen. Jeg vil stille spørsmålet andre vegen, om det ikke også vil være vesentlig å vurdere det motsatte, hvilken betydning en manglende ratifikasjon av SALT II-avtalen vil få for disse planene.

Min konklusjon er da at ved å gå til forhandlinger med et moderniseringsvedtak, mister man helt muligheten til å prøve det første alternativet, forhandlinger uten vedtak. Jeg mener at man mister noe vesentlig knyttet nettopp til det som ble sagt av representanten Johan Jakobsen, at et vedtak om produksjon og utplassering har de betenkeligheter i seg at det vanskeliggjør det som er den endelige målsetting, å forhindre denne utplassering.

KIRSTI GRØNDAHL: Jeg tar ordet for å gi uttrykk for at jeg i likhet med Liv Aasen og i samsvar med hva jeg tidligere har uttalt, har betenkeligheter med Regjeringens standpunkt i denne saken. Jeg vil for så vidt ikke si noe mer om det.

(AGO) I motsetning til enkelte andre her oppfatter jeg imidlertid pkt. 4 i statsministerens redegjørelse som svært viktig. Min bekymring er egentlig at dette ikke gir grunnlag for en reell nok omvurdering av standpunktet om utplassering. Jeg vil gjerne få vite litt om hvordan denne omvurderingen vil stå i forhold til at vi naturligvis heller ikke da skal ha atomvåpen på norsk jord, om våre muligheter til da å komme med annerledes uttalelser enn de andre NATO-partnerne som skal ha disse atomvåpnene. Og - i tillit til Browns uttalelse om at det ikke er aktuelt å produsere og ikke utplassere disse våpnene - hvilke eventuelle økonomiske konsekvenser vil en nyvurdering av dette vedtaket komme til å få for NATO-partnerne?

Til slutt vil jeg også spørre om man vet noe mer konkret enn det som er kommet fram i nyhetene om hvordan forhandlingstilbudet fra NATOs side vil bli.

FORMANNEN: Neste inntegnede taler er hr. Willoch, men han er ikke til stede.

JOHAN J. JAKOBSEN: En replikk til Liv Aasen.

Jeg tror Liv Aasen har misforstått min uttalelse i sted. Jeg sa ikke at det ikke har skjedd viktige ting i perioden fra 1. november, da saken ble lagt fram for Stortinget. Jeg sa bare at det ikke har skjedd ting som gir grunnlag for å endre de synspunkter vi i Senterpartiet har markert i saken. At det har skjedd viktige ting, skal jeg være enig i.

ROLF FJELDVÆR: Jeg har ingen problemer med å synes at det opplegget som Regjeringen er kommet med, er veldig godt. Jeg tror også den målsetting som ble uttrykt fra statsministerens side, at man må takle denne saken på en slik måte at en ikke svekker enheten i organisasjonen, er veldig viktig. Jeg går ut fra at når det fra de forskjellige land er kommet til uttrykk forskjellige nyanser i forbindelse med det som ble nevnt som pkt. 4, vil det på møtet i Brussel være store muligheter for å komme fram til en omforent holdning om hva som skal skje i de nærmeste par årene, og på hvilken måte disse vurderingene skal skje.

Jeg syns også det har vært positivt i dette møte å høre de sammenfallende synspunkter og den støtte til Regjeringens opplegg som er kommet til uttrykk både fra hr. Jakobsen og fra hr. Korvald.

(AGO) PER HYSING-DAHL: Kan jeg bare kort få si at jeg legger også meget stor vekt på at man når fram til samstemmighet under forhandlingene i Brussel, og at NATO kommer ut av dem med et felles syn og et felles opplegg. Derfor vil jeg si at også jeg har betenkeligheter med pkt. 4. Når man er kommet så langt at man nå spør om omforente standpunkter, får vi slå oss til ro med at det er permanente samrådingsorganer og samrådingsopplegg i NATO-alliansen. Det er klart at disse vil bli brukt under hele den prosessen. Jeg tror at pkt. 4 egentlig kan tjene til å svekke den forhandlingsposisjon som vi alle er interessert i å få. Den skal danne utgangspunktet for også å gjøre det ønskelig for den annen part å komme fram til forhandlingsløsninger. Til syvende og sist må vi ha for øye at det her er to målsettinger. Den ene er at vi skal få i gang forhandlinger, at vi skal klare å komme til reduksjoner, til begrensninger. En må ikke tape helt av syne at skulle dette tross alt ikke føre fram, er den andre målsettingen at alliansen må ha den nødvendige styrke for å avverge press og eventuelle konflikter i fremtiden.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: Det er mulig jeg uttrykte meg noe uklart. Derfor vil jeg til det som jeg oppfattet som et spørsmål til meg fra Liv Aasens side, om sammenhengen mellom moderniseringsvedtaket og ratifikasjonen av SALT II-avtalen, si at det ikke var mine vurderinger jeg gav uttrykk for. Jeg gav uttrykk for de vurderinger som vi møtte hos amerikanske politikere.

Til Grøndahl vil jeg si at vår egen atomvåpenpolitikk ligger fast. Det har hele tiden vært en av de grunnleggende forutsetninger for vår holdning og vil også bli det i fremtiden. Eventuelle nye vurderinger og revurderinger på bakgrunn av forhandlinger mellom USA og Sovjet om våpenkontroll vil ikke og har heller aldri vært forutsatt å influere vår egen atomvåpenpolitikk. Bare så det skal være klart.

Det er blitt stilt spørsmål om Browns uttalelser. Jeg vil da referere direkte fra det referatnotat som foreligger etter våre samtaler i Washington, hvor det heter:

Brown understreket at rustningskontroll og modernisering var nødvendig i lys av den skjevhet som hadde utviklet seg bl.a. som resultat av Sovjets utplassering av SS-20. Alliansens vedtak vil være et uttrykk for at rustningskontroll er like viktig som modernisering. Også fra et militært synspunkt var rustningskontroll sunn fornuft. For det første kunne man gjennom rustningskontroll redusere truselelementet. For det annet

(AGO) kunne man gjøre fremtiden mer forutsigbar, samtidig som alliansen i tilstrekkelig grad opprettholdt avskrekkingsevnen. For det tredje kunne midler frigjort gjennom rustningskontrolltiltak settes om på den konvensjonelle sektor.

Det er det som fremgår av dette notatet fra våre samtaler.

Når det gjelder reaksjonen på våre fremsatte forslag, vil jeg vise til det jeg sa innledningsvis, at vi ikke inviterte de amerikanske politikere til en direkte drøfting av disse forslagene. Vi avkrevde derfor heller ikke noen direkte reaksjon på de enkelte forslagene. Hensikten med forslagene er at de skal gå inn sammen med andre synspunkter og forslag som etter hvert til dels er avklart og til dels vil bli avklart under de drøftinger som skal finne sted i Brussel.

Når det gjelder forslag nr. 4, hvor det fremgår at vi for vårt vedkommende mener det er av viktighet at man innen to år får et møte mellom de som fatter et eventuelt moderniseringsvedtak, for å kunne vurdere resultatet av forhandlinger, vil jeg for det første si at vi under de drøftinger vi vil kunne få i Brussel, ikke vil binde oss til bestemte formuleringer. Det vesentligste for oss er at vi gjennom en beslutning av denne type er med og understreker den klare troverdighet i forhandlingslinjen. Jeg mener det er rett å kunne gi uttrykk for min vurdering når det gjelder dette punktet ut fra de reaksjoner vi har fått. Vi har hittil ikke fra noe hold mottatt noen konkret, bindende tilslutning til dette opplegget.

(KL) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg vil bare få føye til når det gjelder Kirsti Grøndahls spørsmål om hva forhandlingstilbudet går ut på, at det jo ligger i sakens natur at det på det nåværende tidspunkt ikke er mulig å komme med noen konkrete opplysninger. Men jeg kan referere til visse prinsipper:

For det første: Målsettingen er at man må få jevnbyrdighet på det lavest mulige nivå.

For det andre at forhandlingene i første omgang skal konsentrere seg om de nye kontinentale våpen.

For det tredje at forhandlinger vil bli ført av Sovjetunionen og De forente stater og vil bare omfatte deres våpen.

Og for det fjerde at disse forhandlingene fortrinnsvis vil finne sted innenfor rammen av SALT III, men hvis SALT II ikke blir ratifisert, må det finnes fram til et annet forum.

PER A. UTSI: Jeg oppfatter det slik at Regjeringens 4-punktsprogram, som er det norske opplegg man vil møte opp med på møtet i Brussel, ikke er å betrakte som et ultimativt mandat, men at det gir uttrykk for det som er Norges ønske i forbindelse med det møtet som skal finne sted. Jeg går ut fra at også andre land i alliansen møter med en liknende holdning, altså en holdning som går ut på at man ønsker å nå fram til mest mulig enhetlige opplegg fra NATOs side foran de forhandlinger som man ønsker å føre med Warszawapakt-landene. Jeg tror det som kan svekke den vestlige side ved slike forhandlinger, er om man ikke kommer fram til slike enhetlige opplegg fra Vestens side. Jeg håper at Norge på basis av det opplegg man her har, kan bidra til at de vestlige land kan finne fram til enhetlige opplegg for sin opptreden overfor Warszawapakt-landene i de forhandlinger som vi alle håper kommer i stand.

LARS ROAR LANGSLET: Jeg fikk ikke notert helt presist det forslag nr. 2 som både statsministeren og utenriksministeren refererte, men såvidt jeg forstod, innebar det at behovet for våpenmodernisering ville bli undersøkt i lys av utviklingen omkring forhandlingene og resultatene av forhandlingene.

Såvidt jeg forstår, må dette innebære at den utenrikspolitiske og forsvarspolitiske ledelse i NATO-landene kontinuerlig vil ha samråd for å vurdere situasjonen omkring sammenknytningen mellom moderniserings-

(KL) vedtaket og nedrustningsforhandlingene. Ved å sette opp et eget punkt 4 om en 2-årsgrense for revurdering kan man gi Sovjetunionen inntrykk av at vedtaket om modernisering ikke egentlig vil ha realitet før denne grensen er passert, og at sammenknytningen mellom moderniseringsvedtaket og nedrustningstilbudet derfor heller ikke vil være noen realitet. Skulle et slikt inntrykk oppstå, ville jo det minske presset på russerne til å engasjere seg i realistiske forhandlinger. Isteden vil fristelsen bli stor til å drive oppholdende taktikk kombinert med diplomatiske fremstøt og forsøk på å stimulere brede reaksjonsbølger i de vestlige land, slik at man under enhver omstendighet kan hindre de mål som NATO-alliansen her har vært opptatt av å få realisert.

Det er først og fremst av den grunn jeg deler den skepsis som her er kommet til uttrykk mot den utforming man har gitt punkt 4 i oppstillingen av de norske forslag.

KÅRE WILLOCH: Jeg har på grunn av Odelstingets møte vært fraværende en stund, så jeg vet ikke om noe av det jeg nå skal nevne, er ferdigdebattert.

Imidlertid gir jeg min tilslutning til det Langslet nettopp sa, og vil prøve å utdype synspunktet.

Dersom Sovjet får beskjed om at det om to år vil bli foretatt en ny politisk vurdering av utplasseringsspørsmålet som kan komme til å ligne den situasjonen vi er i nå, er det vel alvorlig risiko for at det vil skape en situasjon hvor Sovjet vil føle seg fristet til bare å gi det minimum av innrømmelser som vurderes som nødvendig for å skape en slik situasjon at ministrene om to år ikke vil våge å støtte utplasseringsvedtaket. Med andre ord: Man kan skape en situasjon hvor, som Langslet nettopp nevnte, Sovjet vil føle seg langt mindre presset til å komme med reelle innrømmelser enn i den situasjon som kan skapes under slike harde internasjonale forhandlinger som dette vel vanligvis er, som f,eks. de situasjoner man hadde under SALT-forhandlingene før de førte til et gjennombrudd. Derfor deler jeg de bekymringer som er kommet til uttrykk overfor denne tanke, som, som allerede antydet, jo på mange måter minner om den - man kan vel kalle det - nødutvei som den hollandske regjering prøvde seg med tidligere.

De andre punktene må efter mitt skjønn også vurderes i lys av risikoen for at de vil skape en mindre konsekvent og handledyktig forhandlingsledelse på den vestlige side. Man har sett under SALT-forhandlingene at det kreves atskillig enhetlighet i ledelsen og ganske harde standpunkter og betydelig press for å nå frem. Spørsmålet er hvorledes man kan organisere disse forhandlingene for på samme måten å oppnå reelle resultater.

(KL) Ellers vil jeg gjerne spørre om man vet noe om hva som foregår under partiformannens drøftelser i Moskva, og om utsiktene til at vi kan få en orientering nå eller senere dersom Regjeringen skulle få en slik orientering nå eller senere, for det er jo grunn til å anta at det her skjer drøftelser av interesse for Norges utenrikspolitiske stilling.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg vil komme med noen bemerkninger til innleggene fra representantene Langslet og Willoch om at et slikt ønske om et nytt møte innen to år mellom alliansens forsvars- og utenriksministre vil minske presset på Sovjetunionen.

Jeg tror at det i realiteten vil virke motsatt, og det er også hensikten med forslaget. Formuleringen her er at man skal vurdere behovet for modernisering i lys av de resultater som er oppnådd under forhandlingene. Når man har satt opp og tallfestet behovet for modernisering, er det ut fra en vurdering av den modernisering som nå er i gang på sovjetisk side. Hvis denne modernisering som et resultat av forhandlinger stoppes og russerne også går til reduksjon av allerede oppsatte anlegg, er det klart at dette vil kunne få betydning både for behovet for utplassering og eventuelt omfanget av utplasseringen. Det er det som er realiteten bak det. Og jeg tror også det vil bli oppfattet slik av Sovjetunionen. Hvis man altså på et slikt eventuelt møte om to år konstaterer at russerne ikke har stoppet moderniseringen og heller ikke har foretatt noen nedbygging av eksisterende anlegg, da er jo situasjonen den at moderniseringen fra vestlig side kommer til å gå sin gang.

JOHAN J. JAKOBSEN: Bare et spørsmål som har en viss interesse, ikke minst for opposisjonen.

Vil de fire punktene i Regjeringens opplegg foran Brussel-møtet bli offentliggjort, og når vil det i tilfelle skje?

KÅRE WILLOCH: Jeg må fastholde at jeg er engstelig for at utenriksministerens betraktninger er urealistiske. Det blir neppe tale om en vurdering av om Sovjet har fortsatt i uendret tempo eller har gått til en stopp eller nedbygging. Det vil være naturlig at Sovjet i en slik situasjon gir en eller annen tilsynelatende innrømmelse av begrenset reell verdi som likevel er tilstrekkelig til å påvirke opinionen, slik at NATO-ministrene får vanskeligheter med å fortsette prosessen. Hvis russerne derimot skulle ha ønske om å gi reelle innrømmelser av den type som utenriksministeren nå taler om,

(KL) vil de jo ha minst like stor mulighet til dette som ledd i en forhandlingsprosess, uansett om NATO-ministrene er kommet med et slikt forhåndsvarsel om en revurdering fra deres side om to år.

Men la meg understreke og gjenta det som Thyness var inne på: Selvfølgelig må dette underkastes kontinuerlig vurdering. At man nå skal vedta å ha et slikt stort opplagt mål om to år, virker, som Thyness også sa, tvilsomt. Fokusering av oppmerksomheten på dette vil føre til at det blir et politisk spill omkring dette revurderingsmøtet i stedet for en kontinuerlig forhandlingsprosess med sikte på å nå frem til en avtale om begrensning av disse våpnene av samme type som i SALT-avtalen.

Jeg går ut fra at Regjeringen i samråd med sine allierte meget nøye vil overveie alle de forhandlingssituasjoner som kan oppstå som følge av de forslag som overveies, slik at endelig vedtak kan bli fattet i dette lys.

(SA) STATSMINISTER ODVAR NORDLI: For at det skal være sagt helt klart:

Den holdning Regjeringen har inntatt, at vi er beredt til å bidra til en politisk enighet i alliansen om moderniseringsvedtaket, er fra Regjeringens side betinget av et klart opplegg for forhandlinger om nedrustning og våpenkontroll. Holdningen er videre betinget av at denne kombinasjon av en tilslutning til et moderniseringsvedtak og et realistisk og konkret forhandlingsopplegg også skal følges fra NATOs side under forhandlingenes gang, og at man på et gitt tidspunkt skal være innstilt på å revurdere fattede vedtak på grunnlag av en vurdering av de resultater forhandlingene gir.

Det snakkes her om et stort opplagt möte om to år. Det ligger i Regjeringens opplegg at mötet skal holdes innen to år. Det er en fleksibel tidsramme for dette, og vi er selvfölgelig innstilt på å dröfte denne side av saken og finne formene for dette under de dröftingene som skal finne sted i NATO. Jeg viser her til det jeg sa innledningsvis, at Regjeringen ser det som en klar oppfordring så langt det er mulig å kunne bidra til at vi skal komme ut med en enhetlig holdning fra NATOs side - i alle tilfelle en holdning som ikke skal svekke alliansen politisk i en så viktig og avgjörende situasjon som den vi nå står oppe i. Derfor vil selvfölgelig alle de punktene som vi har fremmet forslag om, bli gjenstand for dröftinger i Brussel med våre allierte.

Jeg gjentar - for å si det klart - at det er en betinget tilslutning Norge er innstilt på å gi til moderniseringsvedtaket, og betingelsene ligger i forhandlingslinjen.

(BW) Jeg vil igjen si til Willoch i forbindelse med Reiulf Steens reise at Regjeringen allerede har tatt beslutning om sin holdning i Brussel. Dersom det skulle skje - og her må jeg si mot all formodning - at det skulle framkomme opplysninger som kunne bidra til en endring av Regjeringens holdning, vil det være en selvfølgelighet at Regjeringen for sitt vedkommende håndterer en slik situasjon på den ordinære måte i forhold til Stortinget. Men jeg regner som sagt ikke med at en slik situasjon skal oppstå.

Det var spørsmål om offentliggjøringen av dette møtet. Jeg vil gjerne si at det ville være meget beklagelig om opplysninger om disse fire punktene skulle lekke ut fra dette møtet. Vi har gjort vårt ytterste for å holde dette opplegget "lukket", og det ville være

(BW) svært uheldig om det skulle slippe ut på det nåværende tidspunkt. Offentliggjøring av innlegg og synspunkter som kommer fram ander drøftingene i Brussel, må selvfølgelig skje i den form NATO-møtet selv avgjør. Det er der dette vil bli avgjort; det kan ikke avgjøres av oss alene.

FORMANNEN: Debatten er da avsluttet.

Jeg vil for min del, som komiteens formann, understreke det statsministeren sa, og minne om at denne komites forhandlinger jo er fortrolige. Jeg vil be hver enkelt av dem som er til stede i dette møtet, om å holde seg det etterrettelig. Det ligger ikke noen mistanke fra min side i det, men jeg vil for ordens skyld bare vise til forretningsordenens § 13, hvor det heter at

"Forhandlingene i den utvidede komité skal holdes hemmelige, hvis intet annet uttrykkelig bestemmes".

Idet jeg går ut fra at statsministerens og utenriksministerens redegjørelser tas til etterretning, erklærer jeg dette møtet for hevet.

Møtet hevet kl. 10.4o.
